

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԵՐԿՐԱԲԱՆԸ

(ակադեմիկոս Սերգեյ Վաղարշակի Գրիգորյանի ծննդյան 80 ամյակի առթիվ)

Ք. Խաչանով, Ս. Գրիգորյան, Լ. Հախվերդյան, Հ. Մելիք-Արամյան

Լրացավ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, երկրաբանա-հանքաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, խոշորագույն երկրաբան-երկրաքիմիկոս Սերգեյ Վաղարշակի Գրիգորյանի 80 տարին:

Ս.Վ. Գրիգորյանը ծնվել է 1934թ. Վարդենիսում: 1958թ. գերազանցությամբ ավարտել է Մոսկվայի գունավոր մետաղների և ոսկու ինստիտուտի երկրաբանահետախուզական ֆակուլտետը:

1963թ. թեկնածուական ատենախոսության փայլուն պաշտպանությունից հետո աշխատանքի է հրավիրվում համամիութենական երկրաբանա-երկրաքիմիական տրեստ՝ որպես գլխավոր երկրաբան: 1966թ. Ս. Գրիգորյանը նշանակվում է ԽՍՀՄ երկրաբանության նախարարության և ԳԱ հազվագյուտ և ցրված տարրերի միներալոգիայի, երկրաքիմիայի և բյուրեղաքիմիայի գիտահետազոտական ինստիտուտի բաժնի վարիչ, այստեղ նա գլխավորում է մի նոր և շատ արդիական գիտական ուղղություն, այն է՝ թաքնված հանքայնացման որոնման երկրաքիմիական եղանակների մշակում:

1971թ. Գրիգորյանը պաշտպանում է դոկտորական թեզը՝ «Հիդրոթերմալ հանքավայրերի առաջնային երկրաքիմիական պսակները, նրանց ուսումնասիրման եղանակները և գործնական օգտագործումը» թեմայով:

Այս տարիներին Ս. Գրիգորյանը զբաղվում է նաև գիտամանկավարժական գործունեությամբ՝ 1976թ. նրան շնորհվում է պրոֆեսորի կոչում: Նրա

անմիջական գիտական ղեկավարությամբ ավելի քան 50 հայցորդներ և ասպիրանտներ պաշտպանել են թեկնածուական ատենախոսություններ:

1986թ. մեծահամբավ գիտնականն ընտրվում է՝ ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ, իսկ 1990թ.՝ իսկական անդամ:

1986թ. Սերգեյ Գրիգորյանը տեղափոխվում է Երևան: 1987թ. նա նշանակվում է Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի տնօրեն:

Շուրջ 350 գիտական հոդվածների և 25 մենագրությունների հեղինակ, Սերգեյ Գրիգորյանը այն հազվագյուտ հայազգի գիտնականներից է, ով ունի 2 գիտական հայտնագործություն, իսկ երկրաքիմիայի ասպարեզում այդ առումով նախկին ԽՍՀՄ գիտնականներից, երևի թե, միակն է:

Առաջինը՝ Լ.Ն. Օվչինիկովի հետ համահեղինակությամբ, սուլֆատ պարունակող հիդրոթերմալ հանքավայրերի առաջնային երկրաքիմիական պսակների միասնական, ուղղահայաց գոտիականության օրինաչափությունների բացահայտման մասին, և 1979 թ. գրանցվել է ԽՍՀՄ հայտնագործությունների պետական գրանցամատյանում:

1985թ. Ս. Վ. Գրիգորյանն Ե. Մ. Կոպինի հետ համատեղ գրանցել է իր երկրորդ հայտնագործությունը՝ մթնոլորտում քիմիական տարրերի իոնների ոչ բարոմետրիկ բաշխվածության օրինաչափությունների մասին:

Այդ հայտնագործությունների հիման վրա մշակված “կույր” մետաղական հանքավայրերի հայտնաբերման երկրաքիմիական նոր մեթոդների մշակումները հետագայում ունեցան կիրառական, հիրավի համաշխարհային, նշանակություն՝ հանքավայրերի առավել խորը հորիզոններում թաքնված հանքային նոր կուտակումների հայտնաբերման գործընթացում՝ Շվեդիա, Չինաստան, Բուլղարիա, Հնդկաստան, Իրան և նախկին ԽՍՀՄ:

Ս. Գրիգորյանը հեղինակ և համահեղինակ է նաև 11 գյուտերի:

Մեծ է գիտնականի ավանդը նաև նոստրայի երկրաքիմիայի ուսումնասիրության հարցում: Նրա նախաձեռնությամբ դեռևս 1970-ական թթ. սկսվեցին շրջակա միջավայրի ուսումնասիրություններն երկրաքիմիական եղանակով: Այն ապացուցում է, որ քաղաքների և նրանց հարակից տարածքների համար երկրաքիմիական քարտեզների կազմումը կարող է դառնալ շրջակա միջավայրի էկոլոգիական վերահսկման արդյունավետ միջոցներից մեկը:

1963թ.-ից մինչև ԽՍՀՄ-ի լուծարումը, Ս. Գրիգորյանը հանդիսանում էր ԽՍՀՄ և Տնտեսական փոխօգնության խորհրդի երկրների օգտակար հանածոների որոնման երկրաքիմիական մեթոդների գլխավոր գիտական համակարգողը:

Ակադեմիկոսի կարևորագույն աշխատություններն են “Исследования ореолов рассеянного урана и его спутников при поисках и разведке гидротермальных урановых месторождений”, “Геохимические методы поисков и разведки месторождений полезных ископаемых” (հայտնի երկրաքիմիկոս Ա. Ա. Բեուսի համահեղինակությամբ): Աշխատանքը թարգմանվել և տպագրվել է ԱՄՆ-ում, Չինաստանում և Իրանում, “Геохимические методы поисков рудных месторождений”-ը՝ երկրաքիմիայի ասպարեզի համաշխարհային մեծության ռահվիրաներ, Երկրաքիմիայի տիեզերական քիմիայի միջազգային ասոցիացիայի նախագահ, ՌԴ ԳԱ ակադեմիկոս Վ. Լ. Բարսուկովի և ՌԴ ԳԱ թղթակից անդամ Լ. Ն. Օվչինիկովի համահեղինակությամբ, “Ионометрические ореолы минеральных месторождений” (Ե. Մ. Կոպինի և Վ. Ի. Գրիգորևի համահեղինակությամբ), “Рудничная геохимия”, “Оценка

геохимических аномалий по элементам, примесям в минералах. Методические рекомендации” (Տ. Գ. Լյախովիչի համահեղինակությամբ):

Երկար տարիներ Ս. Գրիգորյանն եղել է Երկրաքիմիայի և կոսմոքիմիայի միջազգային ասոցիացիայի անդամ, ԽՍՀՄ Լենինյան և Պետական մրցանակների շնորհման պետական կոմիտեի անդամ, “Геохимия”, “Советская геология” և այլ գիտական ամսագրերի խմբագրական կոլեգիաների անդամ:

Ներկայումս Ս. Գրիգորյանն ԱՊՀ երկրների կիրառական երկրաքիմիայի ասպարեզում փոխհամագործակցության ասոցիացիայի նախագահն է: Նա նաև Երկրաքիմիայի և կոսմոքիմիայի միջազգային ասոցիացիայի գործադիր կոմիտեի անդամ է:

Ս. Գրիգորյանն արգասաբեր գիտական գործունեության համար 1981թ. պարգևատրվել է՝ Աշխատանքային Կարմիր դրոշի շքանշանով, իսկ 1984թ. նրան շնորհվել է երկրաբանության ասպարեզում ամենահեղինակավոր պարգևներից մեկը՝ “Ընդերքի պատվավոր հետախույզ” մեդալը:

Աշխարհահռչակ գիտնականի մշակած երկրաքիմիական մեթոդները ժամանակին արժանացել են ԽՍՀՄ Ժողովուրդների և Երկրաբանության ակադեմիայի (ВДНХ) բրոնզե, արծաթե և ոսկե մեդալների: